

02.12.2019). Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

8. Словник української мови: в 11-и т. 1976. URL: <http://sum.in.ua>. 2, с. 397.

9. Шаблистий В. В., Людвік В. Д., Терещенко А. І. Морально-етичний зміст рішень Європейського суду з прав людини: кримінально-правовий вимір. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 2 (99). С. 119-124 DOI: 10.31733/2078-3566-2019-2-119-124.

10. Кримінальний процесуальний кодекс України Кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (дата оновлення: 23.02.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

Юлія ШЕНДРИК

старший викладач кафедри
кримінального процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Проведення слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану має ряд особливостей, зокрема, передбачених ст. 615 КПК України, яка, наприклад, передбачає, що за відсутності можливості складання процесуальних документів про хід і результати проведення слідчих (розшукових) дій чи інших процесуальних дій фіксація здійснюється доступними технічними засобами з подальшим складенням відповідного протоколу не пізніше сімдесяти двох годин з моменту завершення таких слідчих (розшукових) дій чи відповідних процесуальних дій. Також можливе проведення обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи без залучення понятих, якщо таке залучення є об'єктивно неможливим або пов'язано з потенційною небезпекою для їхнього життя чи здоров'я, з обов'язковою фіксацією результатів доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису [1].

Однак, незважаючи на численні зміни, внесені до КПК України за період дії воєнного стану в Україні, на деякі проблемні питання до теперішнього часу не врегульовані.

Зокрема, проблемним є питання проведення слідчих (розшукових) дій під час оголошення повітряної тривоги. Наразі чинним КПК не передбачено алгоритм дій у такій ситуації, навіть питання щодо проведення того ж обшуку без залучення понятих у разі виникнення потенційної небезпеки для їхнього життя чи здоров'я вирішено лише з одного боку – тобто без понятих можна, а як же загроза для інших учасників слідчої (розшукової) дії?

Відповідно до ст. 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [2].

Беручи до уваги, що в багатьох регіонах України сигнали повітряної тривоги лунають досить тривалий час, слідчі, дізнавачі, прокурори продовжують проводити слідчі (розшукові) дії, незважаючи на небезпеку. Але при цьому вони фактично наражають на небезпеку того ж свідка, потерпілого чи підозрюваного, або захисника, які є учасниками слідчих (розшукових) дій, що, нашу думку, може в подальшому привести до визнання отриманих доказів недопустимими.

Аналізуючи судову практику, можна побачити, що в інших галузях права вже виникають питання стосовно дій та рішень, прийнятих уповноваженими суб'єктами під час оголошення сигналу повітряної тривоги.

Так, наприклад, постановою Богунського районного суду м. Житомира від 16.02.2023 року у справі №295/360/23 закрито провадження у справі про адміністративне правопорушення за ст. 130 ч. 1 КУпАП за відсутністю складу правопорушення. Як вбачається зі змісту постанови, однією з підстав прийняття рішення було складання протоколу про адміністративне правопорушення під час оголошеної повітряної тривоги, у зв'язку з чим поліцейські повинні були зупинити проведення будь-яких дій та продовжити лише після закінчення повітряної тривоги, що у не було останніми дотримано [3].

Також постановою Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати

Касаційного цивільного суду від 26.02.2025 року у справі № 752/8937/24 скасовано постанову Київського апеляційного суду від 26.11.2024 року. Однією з причин скасування зазначено, що апеляційним судом справа розглядалася під час оголошення сигналу повітряної тривоги за відсутності сторін, при цьому судом складено про неявку сторін у судові засідання в той час, як сторони були викликані у судові засідання і клопотань про розгляд справи за їх відсутності не подавали. Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду дійшов висновку, що суд має керуватися пріоритетом збереження життя і здоров'я людини, а обов'язком суду є сприяти учасникам судового процесу в реалізації ними процесуальних прав, зокрема на участь у судовому розгляді, та виходити з того, що відсутній учасник справи не з'явився в судові засідання з об'єктивних і поважних причин, якщо немає клопотання про розгляд справи за його відсутності. Обставини оголошення сигналу «Повітряна тривога» у певному регіоні необхідно вважати загальновідомими, тобто такими, що не потребують доказування, а неявка у судові засідання учасників справи може бути спричинена такою надзвичайною ситуацією, яка об'єктивно унеможливило завчасне подання клопотання про відкладення розгляду справи з цих причин [4].

Окрім того, постановою Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 22.12.2022 у справі № 910/2116/21 (910/12050/21) скасовано постанову Північного апеляційного господарського суду від 17.10.2022 у вказаній справі. При цьому судом зазначено, що вирішуючи питання про наявність підстав для відкладення розгляду справи, у якій на початок судового засідання оголошено сигнал «Повітряна тривога» господарський суд має керуватися пріоритетом збереження життя і здоров'я людини, а обов'язком суду є сприяти учасникам судового процесу в реалізації ними процесуальних прав, зокрема на участь у судовому розгляді, та виходити з того, що відсутній учасник справи не з'явився в судові засідання з об'єктивних і поважних причин, за відсутності клопотання про розгляд справи за його відсутності [5].

Отже, можна зробити висновок, що і в кримінальному судочинстві питання визнання недопустимими доказів, отриманих під час проведення слідчих (розшукових) дій в період оголошення сигналу повітряної тривоги, найближчим часом може постати досить гостро. На нашу думку, з метою уникнення негативних наслідків для досудового розслідування доцільно внести зміни до ст. 87, 223, 615 КПК України та чітко визначити порядок дій слідчого, дізнавача, прокурора у разі оголошення сигналу повітряної тривоги під час проведення слідчих (розшукових) дій, а також наслідки невиконання цих вимог для кримінального провадження.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 23.02.2026).

2. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. Ст. 141. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 23.02.2026).

3. Постанова Богунського районного суду м. Житомира від 16.02.2023 року у справі №295/360/23. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109026930> (дата звернення: 23.02.2026).

4. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 26.02.2025 року у справі № 752/8937/24. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125556389> (дата звернення 23.02.2026).

5. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 22.12.2022 року у справі № 910/2116/21 (910/12050/21). URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108360142> (дата звернення 23.02.2026).